

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МАСОВИХ ВІДКРИТИХ ОНЛАЙН-КУРСІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Богдан Шуневич, Наталія Рак

*Національний університет “Львівська політехніка”,
вул. С. Бандери, 55, Львів, Україна, 79013
bshunev@ukr.net, rovens@i.ua*

Проведено аналіз можливостей використання дистанційних навчальних матеріалів з дисциплін, які розміщені на українських і закордонних платформах масових відкритих онлайн-курсів для навчання студентів українських закладів вищої освіти (ЗВО), а також підвищення кваліфікації кадрів; запропоновано варіанти включення цих матеріалів у процес вивчення різних дисциплін студентами українських ЗВО; описано досвід використання онлайн-курсів під час викладання англійської мови для студентів всіх напрямів підготовки Національного університету “Львівська політехніка” (НУЛП).

Включення згаданих онлайн-курсів у навчальний процес кафедр педагогіки, психології, іноземних мов та інших кафедр є перспективним, а пристосування курсів до навчальних програм цих кафедр дасть можливість використати їх у процесі вивчення різних дисциплін в українських ЗВО.

Запропонована форма навчання також допоможе студентам і викладачам подолати бар’єр під час переходу від традиційного до дистанційного вивчення і викладання дисциплін.

Ключові слова: платформа масових відкритих онлайн-курсів, дистанційне і комбіноване навчання, дистанційний курс, Курсера, Прометеус, Лінгва. Скілз.

Дистанційне і комбіноване навчання все активніше використовують в українських закладах вищої освіти. Дистанційні курси (ДК) з гуманітарних дисциплін були одними з перших в українських та закордонних ЗВО, тому що їх відносно легко створити порівняно, наприклад, з ДК технічних дисциплін.

Досвід діяльності закордонних та українських закладів вищої освіти показує, що використання дистанційного навчання (ДН) значно зменшує витрати ЗВО та студентів для отримання освіти.

Процес впровадження дистанційного навчання у нашій країні відбувається дуже повільно, хоча перші модулі для кейсової технології навчання розроблено у Львівському банківському інституті, Львівській філії Національної академії державного управління при Президентові України і Київському інституті інвестиційного менеджменту ще 1996 р., а також цього

ж року у Міжнародному науково-навчальному центрі ЮНЕСКО/МПІ інформаційних технологій і систем НАН України і Міністерства освіти і науки України Кібернетичного центру ім. В. Глушкова створено та випробувано у межах СНД перший електронний дистанційний курс [9, с. 41].

Станом на 2019 рік в Україні лише два ЗВО (Хмельницький національний університет і Сумський державний університет) навчають дистанційно за кількома спеціальностями протягом останніх десяти років і ще два університети (Національний університет імені Тараса Шевченка та Національний університет “Львівська політехніка”) приблизно один місяць працювали дистанційно зі своїми студентами у січні 2018 р.

У деяких українських закладах вищої освіти організували дистанційне викладання окремих дисциплін (наприклад, у Київській і Харківській політехніках). Інші види інноваційних технологій, а саме комбіноване [7, с. 543] і мобільне навчання, мікронавчання, віртуальна реальність тощо під час вивчення іноземних мов коротко описані в статті “Сучасні можливості організації навчального процесу з використанням нових технологій” [11].

Для порівняння, у ЗВО США, наприклад, у Вейнському державному університеті (м. Детройт, США), ДН активно використовували вже у середині 90-х років ХХ ст. Тобто зараз відставання у впровадженні ДН у більшості українських ЗВО, наприклад, від американських, становить понад 20 років.

Останнім часом серед викладачів, студентів, спеціалістів усіх галузей науки і техніки популярними стали онлайн-курси з різних дисциплін міжнародних та українських платформ онлайн-навчання для викладання, навчання, вдосконалення знань.

Мета статті – розглянути нові можливості використання англо- та україномовних онлайн-курсів з педагогічних, психологічних та інших наук, а також підвищення кваліфікації кадрів за допомогою навчальних матеріалів українських і закордонних платформ дистанційного навчання; запропонувати можливості включення онлайн-курсів у процес вивчення дисциплін студентами українських ЗВО; поділитися досвідом використання онлайн-курсів під час викладання англійської мови студентів різних напрямів підготовки Національного університету “Львівська політехніка”.

Дослідження навчальної і наукової літератури показало, що протягом останнього десятиліття викладачі закладів вищої освіти України, крім дистанційних курсів, створених на віртуальних навчальних середовищах закладів, у яких вони працюють, активно розробляють або пропагують використання навчальних матеріалів [6–10; 12], розміщених на платформах Українського громадського проекту масових відкритих онлайн-курсів Прометеус [5] та закордонного проекту – онлайн-сервісу дистанційного навчання Курсера [2]. Наприклад, у статті А. Харківської [6] проведено аналітичний огляд онлайн-платформ як інноваційних технологій

післядипломної освіти для підвищення кваліфікації вчителів. Стаття українських науковців В. Олійника, О. Самойленка, І. Бацуровської, Н. Доценко, О. Горбенко [12] присвячена опису створення педагогічної моделі підготовки майбутніх інженерів-енергетиків з використанням масових відкритих онлайн-курсів.

Зараз є також можливість користуватися українськими, закордонними ДК в оригіналі або в перекладі, розроблених спільними зусиллями закордонних та українських науковців і розміщених на платформах масових відкритих онлайн-курсів. Наприклад, один із таких курсів викладачів університету Квінсленду (США) “Глибинне навчання через трансформаційну педагогіку” [1] запропоновано професором Б. Шуневичем для впровадження викладачами кафедр педагогіки і психології [9–10]. Цей курс розроблений для освітян та освітніх лідерів на платформі масових відкритих онлайн-курсів Прометеус. У ньому розглянуто глибинне навчання, поєднуючи новітні дослідження з когнітивної психології, сучасні освітні теорії та різноманітні підходи нейронауки.

Онлайн-курс складається з чотирьох модулів: 1. Від поверхневого до глибинного навчання. 2. Комунікаційні навички – вербальні та невербальні. 3. Мотивування учнів. 4. Зворотний зв’язок.

Викладачами курсу є професори педагогіки університету Квінсленду Робін М. Гілліс, Панкадж Сах, Енмарі Керролл і викладач Кетрін МакЛей. Курс повністю продубльовано українською мовою.

У ще одному онлайн-курсі на платформі Прометеус, згаданому у нашій публікації “Сучасні можливості використання дистанційних і масових відкритих онлайн-курсів для навчання майбутніх психологів” [9], а саме “Психологія стресу та способи боротьби з ним” [4] розглянуто такі теми: саморегуляція як діяльність, спрямована на підтримання здатності повноцінно функціонувати, розвиватись і взаємодіяти; стрес як виклик зовнішнього середовища – механізми організації взаємодії середовища та людини, фактори, які визначають специфіку такої взаємодії; користь – роль стресових ситуацій у становленні особистості; шкода – неподоланий стрес і його вплив на подальше життя людини; відновлення – логіка відновлення гомеостазу як нормального стану функціонування людини. Курс розрахований на п’ять тижнів. Усі матеріали курсу та можливість отримати сертифікат доступні постійно. Курс безплатно можуть вивчати усі бажаючі. Тьютором курсу є Наталія Стефаненко, психолог, викладач психології в Київському університеті імені Бориса Грінченка.

На платформі Курсера створено чимало баз дистанційних курсів з різних дисциплін, різними мовами, які є у вільному доступі й пропоновано безкоштовно для самостійного вивчення або під керівництвом викладача.

Для тих, хто хоче отримати сертифікат із персональною верифікацією, передбачено платні (\$30–40) сертифікати для окремих курсів. Разом із тим, студент може отримати сертифікат із персональною верифікацією безкоштовно, якщо він доведе наявність у нього фінансових труднощів.

Технологічна компанія “Курсера” співпрацює з університетами багатьох країн світу для викладання курсів онлайн та пропонує велику кількість дистанційних курсів. Наприклад, у січні 2019 р. у розпорядженні компанії Курсера було близько 3 700 ДК на п’ятнадцяти мовах та з субтитрами, з яких 138 – вивчення бізнес-англійської мови, наприклад, English for Business and Entrepreneurship [2].

Український сервіс Прометеус співпрацює з українськими університетами і також запустив власні курси з різних дисциплін, у тім числі з бізнес-англійської мови, наприклад, Business English for Non-Native Speakers, Business English Communication Skills, Interviewing and Resume Writing in English [5] та ін.

Перспективним є впровадження в навчальних закладах України комбінованого навчання (blended learning) іноземних мов [7] з використанням онлайн-платформи Lingva. Skills [3] від Асоціації інноваційної та цифрової освіти та Академії навичок. Цей безплатний проект стартував у нашій країні у травні 2016 р. Тобто поряд з відомими, наприклад, онлайн-сервісом дистанційного навчання Курсера, українським громадським проектом масових відкритих онлайн-курсів Прометеус, є ще одна можливість допомогти усім бажаючим покращити свої знання з англійської, а в перспективі – з інших іноземних мов.

З початку другого семестру 2018–2019 навчального року автори цієї статті почали використовувати онлайн-курси (як додатковий навчальний матеріал) української платформи масових відкритих онлайн-курсів з вивчення англійської мови Lingva. Skills [8].

Для студентів Львівської політехніки ми запропонували комбіноване навчання, яке передбачає вивчення складнішого матеріалу під час занять в аудиторії, а решту – дистанційно за допомогою матеріалів згаданих платформ з перспективою їх включення в процес вивчення англійської мови студентами НУЛП та інших українських ЗВО.

Заняття з використанням Проекту з вивчення англійської мови Lingva. Skills проводять зі студентами першого курсу гуманітарних спеціальностей: “Психологія”, “Журналістика” та технічних – “Прикладна математика”, “Комп’ютерні науки”, “Інформаційні технології” (професор Б. Шуневич) та “Комп’ютерні науки”, “Інтернет речей”, “Кібербезпека” (доцент Н. Рак).

Проект вивчення іноземних мов Lingva. Skills супроводжується вебінарами різної тематики, під час яких автори проекту пропонують такі теми: “Як розговоритися?”, “Як навчитися розуміти на слух?”, “Як тренувати

вимову?”, “Як долати психологічні перешкоди у вивченні мов?” та ін. Усе згадане вище ми відносимо до переваг цього проекту. До недоліків можна віднести необхідність мати постійний якісний доступ до Інтернету та неправильне розуміння авторами проекту ролі знання граматики під час вивчення англійської мови старшокласниками, студентами, дорослими людьми, які швидше, ніж дошкільнята та діти молодших класів можуть зрозуміти елементарні граматичні правила, щоб полегшити процес вивчення мови.

Студентам четвертого курсу спеціальності “Міжнародні економічні відносини” (доцент Н. Рак) та “Менеджмент” (професор Б. Шуневич) запропоновано на вибір згадані вище онлайн-курси з бізнес-англійської мови, які розміщені на платформах Курсера та Прометеус.

Ми запропонували варіанти вдосконалення згаданих онлайн-курсів відповідно до робочих програм з іноземних мов, щоб включити їх у процес вивчення англійської мови в українських ЗВО. Удосконалені курси можна розмістити на платформі згаданих вище компанії та сервісу. Методику підготовки й укладання онлайн-курсу для платформ Прометеус і Курсера можна вивчити за допомогою дистанційного курсу “Як створити масовий відкритий онлайн-курс” або укласти на веб-сторінці свого ЗВО.

Висновки. Протягом останніх п’яти років виникла ще одна можливість отримувати сертифікати про вивчення окремих курсів, блоків курсів, здобувати освіту, вдосконалювати свої знання за допомогою масових відкритих онлайн-курсів і, зокрема, для навчання майбутніх педагогів, психологів тощо.

На нашу думку, включення згаданих онлайн-курсів у навчальний процес кафедр педагогіки, психології, іноземних мов та інших кафедр є перспективним, а пристосування курсів до навчальних програм цих кафедр дасть можливість використати їх у процесі вивчення різних дисциплін в українських ЗВО, а в майбутньому – розробити і розмістити свої курси на платформах Прометеус або Курсера.

Використання онлайн-курсів у процесі вивчення іноземних мов допоможе студентам підготуватися і пройти тестування для отримання сертифікату про знання англійської мови на рівні B2, який потрібний для вступу у магістратуру.

Запропонована форма навчання може допомогти студентам і викладачам подолати бар’єр під час переходу від традиційного до дистанційного викладання і навчання дисциплін. Включення онлайн-курсів у навчальний процес дає можливість студентам швидше і якісно вивчати свій майбутній фах, а викладачам допоможе у створенні власних відкритих курсів.

Удосконалення згаданих дистанційних курсів дасть можливість включити їх у процес вивчення англійської мови в українських ЗВО з перспективою розміщення на згаданих платформах або на веб-сторінках навчальних закладів, у яких працюють викладачі.

1. Глибинне навчання через трансформаційну педагогіку. – Режим доступу : https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:UQ+DLTP101+2018_T3/about
2. Онлайн-сервіс дистанційного навчання Курсера. – Режим доступу : <https://www.coursera.org/>
3. Проект з вивчення англійської мови Lingva. Skills від Асоціації інноваційної та цифрової освіти та Академії навичок. – Режим доступу : <https://lingva.ua/>
4. Психологія стресу та способи боротьби з ним. – Режим доступу : https://edx.prometheus.org.ua/courses/KUBG/Psy101/2014_T1/about
5. Український громадський проект масових відкритих онлайн-курсів Прометеус. – Режим доступу : <https://prometheus.org.ua/>
6. Харківська А. Аналітичний огляд онлайн-платформ як інноваційних технологій післядипломної освіти для підвищення кваліфікації вчителів / А. Харківська // Обрії. – 2015. – № 1 (40). – С. 95–98.
7. Шуневич Б. Методика комбінованого викладання іноземної мови у вищому навчальному закладі / Б. Шуневич // Наукові записки [Національного університету Острозька академія]. Серія “Філологічна”. – Острог : Вид-во Нац. ун-ту “Острозька академія”, 2009. – Вип. 11. – С. 542–548.
8. Шуневич Б. Перспективи використання навчальних матеріалів нового українського проекту для вивчення англійської мови / Б. Шуневич // Іншомовна підготовка працівників правоохоронних органів і сектору безпеки : Матер. III Міжн. наук.-практ. конф. (27 березня 2019 року). – Київ : Нац. академія прокуратури України, 2019. – С. 194–196.
9. Шуневич Б. Сучасні можливості використання дистанційних і масових відкритих онлайн-курсів для навчання майбутніх психологів / Б. Шуневич // Особистість в екстремальних умовах : матер. IX Всеукр. наук.-практ. конф., 17 травня 2019 р. ЛДУ БЖД. – Львів : Вид-во ЛДУ БЖД, 2019. – С. 40–42.
10. Шуневич Б. Досвід роботи з навчальними матеріалами міжнародних та українських платформ масових відкритих онлайн-курсів / Б. Шуневич, Н. Рак // Тези доп. Міжн. наук. конф. “Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору інституційного рівня: світовий та вітчизняний вимір”. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – С. 206–207.
11. Шуневич Б. Сучасні можливості організації навчального процесу з використанням нових технологій / Б. Шуневич, Т. Струк // Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : зб. наук. праць / за ред. М. Козяра, Н. Ничкало. – Львів : ЛДУ БЖД, 2017. – Вип. 5. – С. 287–290.

12. *Oliynyk V.* Pedagogical Model of Preparation of Future Engineers in Specialty “Electric Power, Electrical Engineering and Electrical Mechanics” with Use of Massive Online Courses / V. Oliynyk, O. Samoilenko, I. Batsurovska, N. Dotsenko, O. Gorbenko // *Information Technologies and Learning Tools.* – Vol. 73. – N 5 (2019). – P. 161–173.

Стаття: надійшла до редколегії 15.09.2019

доопрацьована 26.09.2019

прийнята до друку 13.10.2019

PROSPECTS OF APPLYING THE MASSIVE OPEN ONLINE COURSES AT THE UKRAINIAN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

Bohdan Shunevych, Nataliya Rak

*Lviv Polytechnic National University,
S. Bandery Str., 55, Lviv, Ukraine, UA-79013
bshunev@ukr.net, RovenS@i.ua*

The article deals with the analysis of using distance learning materials from different disciplines, which are placed on the Ukrainian and foreign platforms of massive open online courses for teaching students of Ukrainian higher education institutions (HEIs), as well as improving the skills of the staff; it offers the variants of including these educational materials in the process of studying different disciplines by students of the Ukrainian higher education institutions; the experience of using online courses in teaching English to students of all areas of preparation at Lviv Polytechnic National University is described.

It is perspective to implement blended learning at the educational institutions of Ukraine using the Lingva. Skills online platform. This free of charge English language learning project was launched in our country in May 2016.

The authors of this article have started using online courses (as supplementary educational materials) of Lingva. Skills – a Ukrainian platform of massive open online English language courses. They offer to the students of Lviv Polytechnic National University some blended learning, which involves studying more complex material during class sessions, and as well remotely using the materials of the above mentioned platforms with the prospect of their inclusion in the English language learning process by students of Ukrainian HEIs.

Using Lingva. Skills at the classes are held for the first year students of liberal and technical specialties. The fourth year students of the economical specialties are offered the choice of the online business English courses available on the Coursera and Prometheus platforms.

The inclusion of the above-mentioned online courses in the educational process of the Departments of Pedagogy, Psychology, Foreign Languages and other departments is promising, and the adaptation of the courses to the curricula of these departments will make it possible to use them in the process of studying different disciplines in Ukrainian HEIs.

The offered form of learning can help lecturers and students overcome the barriers in the transition from traditional learning the subjects to distance one. Incorporating online courses into the learning process enables students to learn their future profession more quickly and efficiently and will help lecturers create their own massive open on-line courses.

Using online courses in the foreign language learning process will help students prepare for passing the B2 level English language proficiency certification required for admission to the master's programs.

Key words: platform of massive open on-line courses, distance and blended learning, distance course, Coursera, Prometheus, Lingva. Skills.